

SAKSFREMSTILLING

Arkivsak 200601608
Arkivnr. E: 010
Saksbeh. Tor Peersen

Saksgang
Fylkesutvalget

Møtedato
26.09.2006

VALGLOVEN - FORSLAG TIL ENDRINGER

Fylkesrådmannen rår til at fylkesutvalget treffer slikt vedtak:

Vest-Agder fylkeskommune slutter seg i hovedsak Kommunal- og regionaldepartementets forslag til endringer i valgloven slik de fremgår i "Høringsnotat om endringer i valgloven" og høringsbrev av 20.06.06 der målsettingen er;

- bedre og sikrere valggjennomføring
- at færre stemmer forkastes
- at velgernes tillit til valget styrkes

Vest-Agder fylkeskommune ser ikke at det er behov for å forby politiske meningsmålinger i de siste dagene før valget.

Vest-Agder fylkeskommune støtter departementets forslag om å innføre godkjenning og sertifiseringsordninger også for systemer og programmer for valgadministrasjon.

Det vises for øvrig til fylkesrådmannens vurderinger i saksframlegget, som fylkesutvalget slutter seg til.

SAMMENDRAG

Høringsnotatet inneholder nedennevnte forslag til lovendringer med sikte på å redusere antallet forkastede stemmegivninger. Det foreslås å avslutte forhåndsstemmegivningen innenriks siste torsdag før valget, og utenriks fredag en uke før valget. Fristen for når forhåndsstemmegivningen må være valgstyrene i hende, foreslås forskjøvet ett døgn til tirsdag kl. 20 etter valgdagen. Dette for å sikre at flest mulig stemmegivninger kommer frem tidsnok til å kunne godkjennes.

Det foreslås videre å lovfeste en plikt for kommunene til å sende ut valgkort. Dette vil bidra til at velgeren på valgdagen avgis stemme i den kommunen de er manntallsført i. Forslaget vil redusere antallet forkastede stemmegivninger.

Departementene ber om innspill på om skjæringsdatoen bør forskyves fra 31. mai til 30. juni i valgåret.

Høringsnotat inneholder også forslag om at den foreløpige opptellingen i utgangspunktet skal være manuell, men at det på visse vilkår likevel kan benyttes elektroniske systemer ved også denne opptellingen.

Det fremmes videre forslag om at velgerne må identifisere seg, eller få sin identitet bekreftet av en annen person over 18 år som identifiserer seg, for å kunne avgi stemme. En internasjonal valgobservatørgruppe (valget 2005) anbefaler at det innføres krav om obligatorisk velgerlegitimasjon for å kunne stemme.

Departementet ønsker høringsinstansenes synspunkt på om det bør innføres regler som vil forby publisering av meningsmålinger de siste dagene før valget.

A. Det foreslås følgende lovendringer:

1. Kommunen v/valgstyret sørger for at det blir sendt ut valgkort til alle stemmeberettigede som er manntallsført i kommunen, og som har bostedsadresse innenriks.
2. Forhåndsstemmeperioden skal avsluttes: Innenriks: Siste torsdag før valgdagen - utenriks: Fredag en uke før valgdagen
3. Frist for å søke om å få avgi stemme ved ambulerende stemmemottaking må ikke settes senere enn siste torsdag før valgdagen
4. Forhåndsstemmegivningene må være kommet inn til valgstyret innen kl. 20 første tirsdag etter valgdagen
5. Velger som er ukjent for stemmemottaker, skal legitimere seg. Dersom velgeren ikke har legitimasjon, kan identiteten bekreftes av en annen person over 18 år som legitimerer seg.
6. Foreløpig opptelling skal foretas ved manuell telling av stemmesedlene. Foreløpig opptelling av stemmesedlene kan likevel foregå ved et edb-teknisk system dersom det benyttes et annet system enn ved den endelige opptellingen.
7. Kontrolltelling av stemmesedlene pga. avvik mellom foreløpig og endelig opptelling skal foregå manuelt.
8. Foreløpig opptelling av stemmesedler avgitt på forhånd kan starte søndag før valgdagen.

B. Andre temaer:

Departementet ønsker høringsinstansenes syn når det gjelder:

1. Skjæringsdatoen for manntallet:
Problemstilling: Kan skjæringsdatoen forskyves fra 31. mai til 30. juni i valgåret uten at dette vil gjøre det vanskelig å sende ut valgkort?
2. Valg og politiske meningsmålinger:
Problemstilling: Bør det innføres restriksjoner når det gjelder mediernes adgang til å publisere meningsmålinger de siste dagene før valgdagen?

SAKSOPPLYSNINGER

Valgkort

Valglovutvalget foreslo å videreføre nåværende ordning (valgkort er obligatorisk ved forhåndsstemmegivningen). Departementet er kommet til at ordningen med valgkort bør omfatte alle velgere og argumentere bla med:

- identifisering av velgeren
- hjelpemiddel for effektiv gjennomføring
- "samfunnskontakt" med enkelte velger, med invitasjon til å ta del i valget
- personlig informasjon om hvor velgeren er manntallsført og i hvilket valglokale vedkommende skal stemme – og dets åpningstider.

Forhåndsstemmegivningen

For at forhåndsstemmegivning skal kunne godkjennes, må den etter gjeldende lov ha kommet inn til valgstyret innen kl. 20 på valgdagen. Departementet foreslår å forskyve tidspunktet til kl. 20, tirsdag. Departementet tilrår dessuten å endre tidspunkt for avslutning av perioden for forhåndsstemmegivning fra fredag til torsdag.

For øvrig er det slikt at velgeren selv er ansvarlig for å forhåndsstemme på et tidspunkt som gjør at forhåndsstemmegivningen kommer fram til valgstyret tidsnok til å kunne godkjennes.

Legitimasjon

Gjeldende rett til sier at stemmemottaker kan kreve at velgeren legitimerer seg.

Stemmemottaker må således før avkryssing i manntallet vurdere om en ukjent velger har identifisert seg på en fullgod måte.

Praktisering ved valghandlingen er ulikt i ulike kommuner. På valgdagen er det ofte praksis at det krysses i manntallet når velgeren oppgir navn og fødselsdato.

Ved Stortingsvalget i 2005 ble noen valglokaler overvåket av internasjonale valgobservatører, etter invitasjon fra Helsingforskomiteen. I rapporten fra valgobservatørene anbefales å innføre et krav om obligatorisk velgerlegitimasjon for å kunne avgi stemme.

Departementet anfører: Det er en grunnleggende regel i et demokratisk samfunn at enhver velger kun får godkjent en stemme. Et effektivt virkemiddel for å sikre dette vil være å innføre krav om at velgerne må legitimere seg. Et slikt krav vil også hindre at det oppstår tvil om det har foregått fusk. Det at det er såpass lett å jukse hvis man går inn for det, er etter departementets syn ikke egnet til å styrke velgerne tillit til vårt valgsystem.

Telling av stemmesedler

Gjeldende lovgivning inneholder detaljerte regler og prosedyrer for telling av stemmesedler, avgitt på forhånd og valgting. Departementet går grundig til verks i omtalen av dagens rutiner for manuell telling og telling av stemmesedler med maskinell skanning og optisk lesing. Det vises til vedlagte høringsnotat fra Kommunal- og regionaldepartementet.

Departementet peker på at det er usikkerhet knyttet til all bruk av teknologi, også tekniske løsninger som benyttes ved opptelling av stemmesedler og at vi må søke å unngå at det stilles spørsmål ved valgets gyldighet i ettertid. Spørsmålet om innføring av en godkjenning - og sertifiseringsordning tas opp.

I høringsnotatet anføres bla; "Etter departementets vurdering vil det være nødvendig at en i forlengelsen av behandlingen av spørsmål om eventuell innføring av godkjennings- og sertifiseringsordninger for systemer ved elektronisk stemmegivning, også vurderer eventuelle godkjenningsordninger for skannere. Spørsmålet om eventuelle godkjenningsordninger for alle typer elektroniske systemer som benyttes ved valg, bør ses på samlet. Eventuell godkjenning av optiske lesere bør derfor vurderes i sammenheng med spørsmålet om eventuell innføring av elektronisk stemmegivning og sertifiseringsordninger for slike stemmesystemer. Til dette arbeidet er det også naturlig at det foretas en nærmere analyse av korrektheten i opptellingsresultater fra skannere og en analyse av mulige feilkilder."

Krav til manuell foreløpig opptelling?

Uavhengig av framtidige ordninger og løsninger, mener departementet at det bør vurderes om det bør stilles krav til manuell foreløpig opptelling av papirstemmesedler.

Departementet peker på at ulike edb-tekniske løsninger kan fungere på ulike måter. Ved skanning kreves gode rutiner for å håndtere skannerstopp og utbytting av sedler (kan være problemer med å telle skadede sedler, eller velgere har brukt sedler som ikke er produsert for elektronisk telling).

Manuelle tellinger er heller ikke feilfrie, og spørsmålet er da hvilken metode som gir det mest korrekte resultatet. Departementet mener at minst én manuell telling må til for å sikre et korrekt telleresultat, og for å sikre at velgerne har tillit til resultatene. Manuelle telleresultater vil fungere som kontroll opp mot elektronisk telleresultat. Store avvik mellom manuelle og elektroniske resultater, vil medføre ny kontrolltelling, og departementet stiller spørsmål om hvordan denne skal skje. Departementet går ut fra at det kan benyttes to ulike skannerløsninger, men det vil da være vanskelig å vite hvem som teller feil, eventuelt hvilken løsning som har feil i programvaren. Det ofte vil bero på tilfeldigheter hvilken løsning som benyttes ved tredje gangs opptelling.

Departementet konkluderer med at det skal innføres krav om at foreløpig opptelling i utgangspunktet skal være manuell, men at den kan være elektronisk hvis det benyttes forskjellig utstyr ved foreløpig og endelig opptelling. Dersom det blir store avvik mellom disse to tellingene, vil det være krav om at tredje kontrolltelling skal være manuell.

Endring av skjæringsdato

Departementet anfører at et tiltak som kan bidra til å redusere antall forkastede stemmer fordi velgeren ikke står innført i manntallet på valgdagen, vil være å forskyve skjæringsdatoen, dvs. datoen for når man må være registrert som bosatt i en kommune for å komme med i manntallet, nærmere valgdagen. I forbindelse med den nye valgloven ble skjæringsdatoen endret fra 31. mars til 31. mai. Valglovutvalget hadde foreslått å endre skjæringsdatoen til 30. juni. Etter departementets syn bør skjæringsdatoen endres fra 31. mai til 30. juni.

Uttalelse fra Valgforum

Valgforum er et faglig forum for sentrale valgmedarbeidere i kommuner (hovedsakelig store kommuner) og fylkeskommuner. Uttalelsen er vedtatt på valgforums samling på i Skedsmo kommune 6. og 7. september, der ansatte i 10 fylkeskommuner og 20 kommuner deltok. Blant kommunene var de aller fleste av de største kommunene i Norge representert. Nedenstående uttalelse er enstemmig:

Valgforum støtter ikke departementets forslag i høringsnotatet hvor det stilles krav om manuell telling (høringsbrevets forslag A6 og A7). Manuell telling vil være et stort tilbakeskritt, og vil komplisere og forsinke opptellingsprosessen betydelig. Bruk av to ulike edb-tekniske systemer ved telling vil for de fleste kommunene være urealistisk av økonomiske og praktiske årsaker.

VURDERINGER

Valgkort

Fylkesrådmannen ser valgkort som et middel til effektiv avvikling i valglokalet i tillegg til at det vil gi velgeren en påminnelse om valget og opplysning om stemmested m.v.

Forhåndsstemmegivningen

Fylkesrådmannen kan slutte seg til endringsforslagene, men er noe skeptisk til reduksjon av perioden for forhåndsstemmegivning ettersom fredagen er innarbeidet praksis for slik avstemming. Forskyvning av avslutningstidspunktet for forhåndsstemmegivningen vil

forsinke endelig opptelling. Departementet bør medvirke til at forsendelse av forhåndsstemmer skjer på hurtigst mulig betryggende måte.

Skjæringsdato

Vest-Agder fylkeskommune gjør ingen merknad til forslaget om endring av skjæringsdato.

Legitimasjon

Det er i dagens lovgivning intet generelt krav om at borgene i Norge skal kunne legitimere seg. Departementets forslag om å avgrense et slikt krav til å gjelde ved valghandlingen anbefales.

Telling av stemmesedler

Det er lett å slutte seg til departementets utsang om at vi må unngå at det stilles spørsmål ved elektroniske tellesystemers kvalitet og sikkerhet.

Fylkesrådmannen mener det vil være av stor verdi for kommunene om IKT-baserte tellersystemer blir gjort til gjenstand for statlig forhåndsgodkjenning. Dette vil forenkle kommunenes arbeid med utarbeiding av kravspesifikasjoner og uttesting. Fylkesrådmannen støtter departementets forslag om å innføre godkjennings og sertifiseringsordninger også for systemer og programmer for valgadministrasjon.

Fylkesrådmannen kan akseptere departementets forslag om krav til manuell telling ved kommunenes grovtelling. Denne formen for telling innebærer å sortere på partier og telle antall stemmer til hvert parti. Ved denne tellingen skal det ikke sorteres på rettede og urettede sedler; personrettinger skal heller ikke registreres. Grovtelling er derfor enkelt å administrere og gjennomføres raskt.

Fylkesrådmannen kan ikke anbefale en manuell fintelling for kommunene. En manuell fintelling betyr at også personrettinger (og registreringer av slengere) må gjøres manuelt. Det vil være et stort tilbakeskritt for de kommuner som i dag benytter elektroniske systemer til dette, og antas å føre til forsinkelser av valgoppgjøret. Departementet bes i stedet sørge for at det utarbeides gode rutiner, veiledninger og opplæringsprogram for kommunene ved bruk av elektroniske valgsystemer.

Det er vår erfaring at elektronisk maskinell telling fungerer meget tilfredsstillende.

Kristiansand, 12. september 2006

Tine Sundtoft
Fylkesrådmann

Vedlegg: Høringsnotat om endringer i valgloven.